

En analys av musiken till filmen

The Matrix

med några exempel på transitioner mellan effektljud, diegetisk musik och icke-diegetisk musik

Rolf Enström

2002.04.21

Data:

Duration: 131 minuter, inklusive eftertitlar

Duration: 124 minuter, utan eftertitlar

Regi: Andy & Larry Wachowski

Musik: Don Davis

Skådespelare:

Neo	-	Keanu Reeves
Morpheus	-	Laurence Fishburne,
Trinity	-	Carrie-Anne Moss
Cypher	-	Joe Pantoliano
Agent Smith	-	Hugo Weaving

Berättelsen:

Handlingen i "The Matrix" utspelar sig nära 2200-talet i U.S.A. Människan har konstruerat en A.I. (Artificiell Intelligens) som oavsiktligt fått självmedvetande. Denna A.I. livnär sig på energi och då den bestämt sig för att bekämpa människosläktet hotas den att stå utan energitillförsel. För att lösa detta skapar den fabriker där människor odlas i kuvösliknande kar i vilka de framlever sina liv. Människan alstrar den energi A.I:n behöver och för att människan inte skall revoltera mot behandlingen förser den alla dessa miljarder människor med en falsk bild av verkligheten med direkta signaler till deras hjärnor. Som en följd av detta tror människorna att de lever i en 1990-talsverklighet. Denna konstruktion är just "Matrisen". Chimären har genomskådats av en del sökare ("the unplugged") vilka slitit sig från gisslet och bosatt sig i en koloni ("Zion") närmare jordens kärna, då planetens yta är förödd av strider och miljökatastrofer. En del av dessa unplugged (revolutionärer) arbetar dock ständigt på jakten efter "The One" som man tror skall kunna bekämpa A.I:n; "the One" - en person med förmodade superkrafter. I jakten på denna person går man in i den chimära verkligheten; man kopplar upp sig mot A.I:ns Matris och datatrafiken sker via fast telefonledning.

I denna verklighet (den chimära) får de som inser dess chimära natur superkrafter eftersom de inser att "vad som helst är möjligt". A.I:n är medveten om dessa intrång och har satt ut vakter ("Sentinels") för att motverka angreppen. Vakterna besitter också superkrafter då de är en självklar del av denna AI.

Huvudpersonen Neo är en hacker och sökare, han söker efter "något" och har hört talas om "Morpheus". Morpheus är ledare för revolten mot AI:n och besitter koderna till Zions huvuddator. AI:ns primära mål är att förstöra kolonin genom att ta sig in i dess dator. Första målet är att få tag på Morpheus och detta gör AI:n genom att komma åt Neo då han kontaktats av Morpheus. Morpheus drivs av övertygelsen att han hittat "The One" i just Neo och bjuder honom att välja mellan den chimära och den reella världen.

Neo väljer att bli "unplugged" och ansluter sig till kampen mot AI:n.

Den som fört Neo närmare gruppen innan han var "unplugged" är en kvinna vid namn "Trinity" - en superhacker och högt rankad i gruppen. Den emotionella spänningen mellan Trinity och Neo intensifieras efter hand.

Morpheus låter Neo besöka ett Orakel som kan avgöra om han verkligen är den utvalde och då Orakler talar på Oraklers vis tättnar gåtan ytterligare.

I Morpheus revolutionära grupp finns en förrädare ”Cypher” som anger de andra i gruppen medan de är uppkopplade. Han hinner döda några ur gruppen men Neo, Trinity och några andra hinner ta till flykten. Morpheus blir fångad, torterad och förhörd av vakterna vilka naturligtvis vill åt datorkoderna.

Neo bestämmer sig för att iscensätta ett ”otroligt” (i den chimära verkligheten är vad som helst möjligt) räddningsuppdrag vilket efter många umbäranden lyckas. Han upptäcker att han fått okända superkrafter och besegrar Vakterna i osannolika slagsmål.

Berättelsen slutar med en likt Stålmannen flygande Neo, fast övertygad att nedgöra sin slutliga fiende - den Artificiella Intelligenzen och befria Människosläktet.

Berättelsen har starka religiösa (kristna) underströmmar och överför ett kristet budskap om Frälsaren, Judas Iskariot - förrädaren, tron på livet som en del av någonting annat (ett evigt liv), det fria valet (att bli ”unplugged” - troende). Likväl kan man hitta allusioner till Buddhism och tron att denna verklighet är en chimär vilket man upptäcker då man blir ”upplyst”. De stridsscener som förekommer utförs med orientalisk kampsport (Kung-Fu) som medel. I filmen ”The Matrix” förekommer många religiösa alluderar i såväl bild som text och på internet vimlar det ytterligare av tolkningar uttryckta av hängivna fans.

Filmmusikkompositören Don Davis trodde redan från början att filmen skulle bli en kioskvältare då filmer som just har kristna referenser blir det (E.T. tar han som exempel).

MATRIX: What was your first reaction to getting your hands on the script for THE MATRIX?

DON: I knew immediately it was going to be a big success, because they had all these action elements and anime elements that I knew were going to be very popular with the so-called young male demographic. They also threw in religious overtones so, essentially, it was an encapsulated Christ story, which always means a big hit. Look at ET: he comes down from heaven, performs a few miracles, dies for his sins and goes back into heaven. That's Christ right there, and ET was a huge hit. It seems like every time a director slightly veils a Christ story, you have a big hit on your hands. To do that, and couch it in terms of an action film, with not just action, but spectacular action and innovative action, I was convinced that THE MATRIX was going to be huge. You didn't have to talk me into that one.

Musiken

När man i de intervjuer och texter man hittar på internet refererar till musiken i filmen så är det inte ofta Don Davis namn figurerar, snarare de band som låtit sin musik finnas med i några av filmens scener men i huvudsak under filmens eftertexter.

Anledningen till detta kan vara att Don Davis musik fungerar så bra till bilderna att man inte tänker på den; trots sitt starka uttryck är den ofta nedmixad och bildar en försåtlig, knappt märkbar bas för grundstämningen i scenerna. Givetvis finns här också ett tematiskt arbete, men på ett ganska enkelt sätt.

”The Matrix” tema inleder filmen redan från presentationen av MGMs logotype. Filmen börjar så att säga i vår verklighet. Temat som består av ackorden Fm - Db(maj7) får en stark ambivalens genom orkestreringen, hornen spelar Fm straxt avlösta i en långsam hoketus¹ av trumpeter vilka spelar Db ackordet. [Notex#1] Denna ”gungande” rörelse upprepas ofta till dramatiska slut genom ytterligare addering av instrument och starkare dynamik. Inledningsmusiken slutar i ”segerackordet” [Notex#2] vilket återkommer senare i filmen.

Musical notation for Notex #1. It consists of two staves: Horn and Trumpet. The Horn part is in the treble clef with a 4/4 time signature, showing a sequence of chords: F major (F4, A4, C5), D-flat major 7 (Bb4, D5, F5, Ab5), and F major (F4, A4, C5). The Trumpet part is in the treble clef with a 4/4 time signature, showing a sequence of chords: F major (F4, A4, C5), D-flat major 7 (Bb4, D5, F5, Ab5), and F major (F4, A4, C5).

Notex.#1

Musical notation for Notex #2. It is a single staff in the treble clef with a 4/4 time signature, showing a sequence of chords: F major (F4, A4, C5), D-flat major 7 (Bb4, D5, F5, Ab5), and F major (F4, A4, C5).

Notex. #2

Under den första halvannan minuten presenteras i musiken de olika tongångar och de instrument som kommer att finnas med i filmens musik; Fm-Db(maj7) -temat, horn, trumpet, harpa och stråkar samt elektroniska ljudeffekter då trancenscenen mellan världarna iscensätts.

De elektroniska klangerna används också för att understryka överkligheten i det till synes helt vanliga vi ser. Detta förekommer i slutet av detta musikexempel som utgör just de absolut första minuterna av filmen. [CD ex#1]0'00" - 1'30"

Inledningsmusiken ackompanjerar en exposition av berättelsens väsentliga drag och mynnar ut i ett tam-tam slag (i bild klippt till en polisficklampas reflektor) som direkt ger en koppling till de många orientaliska inslag som finns i filmen; bl.a. kommer Neos kampsportträning att ackompanjeras av tempeltrummor.[CD ex#2] - @ 47'40"

Musiken använder ofta instrumentationen som betydelsebärande element. Bleckblås för starka krafter, stråkar för veka krafter. Huvudtemat förekommer på skilda platser i filmen och dyker upp i olika tonarter. Om detta har symbolisk betydelse har jag inte tagit reda på eftersom det faller utanför ramen för detta arbete. Orkesterpartierna ligger dessutom konsekvent 20 cent under syntpartierna. Huruvida detta är medvetet kan man bara spekulera om.

Man hittar de så vanligt förekommande klichéerna vilket jag föredrar att kalla "springmusik", "gåmusik" och "spänningsmusik".

Genomgående för dessa typer av musik i "The Matrix" är att de spelas ofta i denna "hoketus"-stil - instrumentgrupper som avlöser varandra, överlappar varandra. [CD ex#3] @4'44" Springmusiken, [CD ex#4] @ 3'35", [Notex#3] består av snabba rörelser medan gåmusiken givetvis av långsammare sådana[CD ex#5] @ 54'13" - 55'00". Spänningsmusiken får ofta formen av liggande höga sträckklanger, ofta i klusterformation.[CD ex#6] - @ 2'35"

The image shows three staves of musical notation. The top staff is labeled 'Horn' and contains a melodic line with eighth and sixteenth notes. The middle staff is labeled 'Trumpet' and contains a similar melodic line. The bottom staff is labeled 'Violiner' and contains a dense, rhythmic accompaniment of sixteenth notes. The key signature has one flat (Bb) and the time signature is 4/4.

Notex. #3

Den diegetiska musiken består av rockmusik och då filmen berättas ur de revolutionäras perspektiv är det just "revolutionär" musik som får symbolisera detta. Dessa "låtar" återfinns som tidigare sagts mest under filmens eftertexter, men gruppernas namn (Rammstein, Rage Against The Machine m-fl.) och vad de står för talar sitt uppenbara språk. [CD ex#7] 2t.03'26"

Vissa citat och alluderingar emfaceras med hjälp av stingers. Ett sådant exempel är det följande:

Förrädaren Cypher kollaborerar med huvudvakten "Agent Smith" i syfte att få återgå till ett liv i oblivis harmoni i den chimära världen. Han har tröttnat på den hopplösa kampen och på de påvra omständigheterna han levt under så länge. Agent Smith och Cypher ses samtala på en bättre restaurang där den nedtonade bakgrundsmusiken (diegetisk) består av fragila mycket svaga harpklinger. Då citatet från Orwells bok 1984 ("Ignorance is bliss" - "Okunnighet är styrka") yttras av Cypher understryks detta med ett harpoglissando på en harpa filmad i extrem förgrund. [CD ex#8] - @ 1t. 1'28".

Segertemat

Då Neo förstått att han har superkrafter i den chimära verkligheten och inser att han är "The One" ackompanjeras detta av segermusik. [Notex#4]. [CD ex#9] @1t. 44'23"

The image shows a single staff of musical notation with a treble clef. It features a melodic line with eighth and sixteenth notes, including a triplet of eighth notes. The key signature has one flat (Bb) and the time signature is 4/4.

Notex. #4

Några transitioner mellan effektljud, diegetisk- och ickediegetisk musik.

Effektljud -> ickediegetisk musik:

Eftersom dataöverföringen mellan den verkliga världen och den chimära världen sker uteslutande på fast telefonlinje får mobiltelefonsamtalen en annan funktion. Första gången då Neo kontaktas av Morpheus görs detta med en mobiltelefon han får levererad av ett bud. När han tar ur mobilen ur paketet ringer den och ringsignalen övergår i höga stråkklinger via elektroniska, windchimesliknande klanger. Detta bildar direkt en förståelse av att samtalet är av en annan natur än vanligt.

[CD ex#10] 12' 55"

Diegetisk musik -> effektljud:

Då Neo möter Trinity för första gången sker det på en nattklubb där ett stenhårt rockband uppträder (Rob Zombie - Dragula). Musiken tonas ned under samtalet som samtidigt går från avstånd till närhet och avslutas med att rockbandets musik tonas upp samtidigt som ett rytmiskt elektroniskt inslag blir allt starkare. Detta inslag är fullt kongenialt i sammanhanget men fortsätter ensamt in i nästa scen där det utgör ljudet från en elektronisk väckarklocka vilken Neo vaknar av.

[CD ex#11] - 11'21" - 11'34"

Diegetisk musik -> ickediegetisk musik -> diegetisk musik:

Dessa betydelsebyten (noema-byten) förekommer flitigt i många filmer men då oftast i bild. Exempelvis kan samma föremål finnas i angränsande scener men ha helt olika funktion. Att arbeta med effektljud i nära kombination med musik som i filmen "The Matrix" är något ovanligare.

En för berättelsen avgörande scen är då Neo blir tagen till Oraklet för att få reda på sin eventuella predestination. Oraklet är en äldre svart, bullbakande hemmafru i en lägenhet i ett skabbigt hyreshus. Då han kommer in i Oraklets kök hör man mycket svagt att grannen spelar musik, man ser efter en stund en transistorradio på ett skåp men musiken verkar inte strömma ur den då den är alltför diskantfattig - utsatt för ett ledningshinder. Jag leds till associationen att det är en grannes musik. Musiken är otydlig och växlar från att vara jazzmusik till amatörblues på gitarr och piano. Under scenens gång då Oraklet talar och när hon börjar komma till det väsentliga, förändras grannens musik och stråkklinger tonas in - en melodisk linje i Emoll växer sig starkare om än i sammanhanget tämligen svagt. Efter det att Oraklet sagt det viktigaste tonas melodin bort och grannens musik återvänder. [Notex#5]

[CD ex#12] - 1t 9'37" - 1t 14'18"

Notex. #5

Orakeltemat dyker upp vid många tillfällen men mest uppenbart då man i dialogen refererar till Oraklet.

De tillfällen då Don Davis musik befinner sig på en mycket svag ljudnivå påverkas man omedvetet.. Givetvis ackompanjeras kamp- och jakt - scenerna av stark och tydlig musik och instrumenten är självfallet bleck och/eller slagverk eller som i detta exempel, Drum & Bass. [CD ex#13]1t. 37'57"

Filmen "The Matrix" vann stor framgång mycket på grund av de många storstilade effekterna, slagsmålscenerna och på skådespelarnas studioakrobatik. Till skillnad från många Hollywoodproduktioner håller glädjande nog filmen formmässigt ända till slutet.

Om Don Davis

Don Davis samarbetade tidigare med bröderna Wachowski i filmen "Bound" och har gjort musik till bl.a. filmerna, "The Lake", "The Agency" m.fl. . Han har också gjort musik till miniserier såsom "Star Trek: The Next Generation" och "Beauty and the Beast".

Davis har instrumenterat och arrangerat musiken till ett antal mer kända filmer som "Titanic," "Pleasantville," "Lost in Space," "Michael," "Ransom," "The Last Action Hero," "Death Becomes Her," "Robin Hood: Prince of Thieves" och "Die Hard 2: Die Harder".

Musik som i övrigt förekommer i filmen (mestadels under eftertexterna)

Rock Is Dead	-	Marilyn Manson
My Own Summer	-	Deftones
Mindfields	-	Prodigy
Wake Up	-	Rage Against The Machine
Du Hast	-	Rammstein
Dragula	-	Rob Zombie

Fotnoter

1. Hoketus

Carl-Allan Moberg

Musikens historia i västerlandet intill 1600 ISBN 91-27-70600-1 sid.253

Källor:

http://whatisthematrix.warnerbros.com/cmp/index_sequel.html

Rolf Enström 2002-04-21